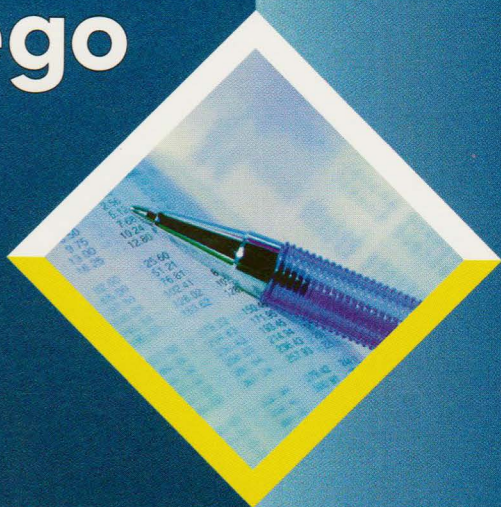

System rachunkowości w okresie kryzysu gospodarczego

pod redakcją

IRENY SOBAŃSKIEJ i PRZEMYSŁAWA KABALSKIEGO

Łódź 2010
Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Ewa Walińska*

ROZDZIAŁ 2

PROPOZYCJA NOWEJ FORMUŁY SPRAWOZDAWCZEJ IASB/FASB W WARUNKACH KRYZYSU GOSPODARCZEGO

1. Wprowadzenie

W dobie obecnego kryzysu gospodarczego szczególnie podkreśla się słabość standardów rachunkowości i ich zastosowania w praktyce. W raporcie G-20 pt. *The G-20 Global Financial Summit: Seven Issues at Stake* z 2008 r. wśród siedmiu najistotniejszych obszarów na pierwszym miejscu wymieniono regulację systemu finansowego oraz jego nadzór. Podkreślono, że system regulacyjny powinien być zrekonstruowany w celu zwiększenia przejrzystości (transparentności) informacji ujawnianych w sprawozdaniach finansowych. W odpowiedzi na raport G-20 IASB oraz FASB powołały grupę ekspercką ds. kryzysu finansowego (*Financial Crisis Advisory Group* – FCAG), która zidentyfikowała – w dokumencie pt. *Report of the Financial Crisis Advisory Group* z 28 lipca 2009 r. – cztery podstawowe kwestie warunkujące jakość sprawozdawczości finansowej: efektywność sprawozdawczości finansowej i jej ograniczenia, konwergencję standardów rachunkowości w skali światowej, niezależność organów ustanawiających standardy rachunkowości oraz ich odpowiedzialność. Zdaniem FCAG efektywna sprawozdawczość finansowa oznacza prezentację niezależnych, przejrzystych, przydatnych informacji o sytuacji ekonomicznej i uwarunkowaniach biznesowych jednostki gospodarczej. Według FCAG zaufanie użytkowników sprawozdań finansowych zależy, co prawda, od przejrzystości przedstawionych w nich informacji, ale powinni oni mieć świadomość, iż sprawozdanie finansowe daje jedynie obraz sytuacji ekonomicznej jednostki gospodarczej na dany moment, który to obraz w krótkim czasie ulega zmianom. Oznacza to, że rzeczywisty obraz sytuacji finansowej i dokonań przedsiębiorstwa jest pełny tylko wtedy, gdy analiza sprawozdania finansowego będzie uzupełniona analizą otoczenia, w którym przedsiębiorstwo funkcjonuje. Dlatego

* Dr hab., prof. nadzw., Katedra Rachunkowości, Uniwersytet Łódzki.

też użytkownicy powinni korzystać nie tylko ze sprawozdania finansowego, ale także szczegółowo analizować otoczenie jednostek gospodarczych (Takáts 2009).

Takie stanowisko IASB/FASB to odpowiedź na zarzuty kierowane pod adresem systemu rachunkowości, iż właśnie on jest przyczyną kryzysu ze względu na coraz większy stopień złożoności i niezrozumiałości. To nie rachunkowość stworzyła skomplikowane instrumenty finansowe, a jedynie musiała odwzorować ich skutki finansowe w sprawozdaniach finansowych, przyjmując w tym celu określone regulacje. Dziś najłatwiej twierdzić, że są one nadmiernie złożone i coraz bardziej skomplikowane. A przecież nie mogą być proste, jeśli sama transakcja jest tak skomplikowana, iż niekiedy nie rozumieją jej nawet strony bezpośrednio w nią zaangażowane.

Czy zatem odpowiedzialne za kryzys są regulacje rachunkowości, czy może „krótkowzroczni akcjonariusze, którzy nie wyegzekwowali odpowiednich rozwiązań w zakresie transparentności banków? Akcjonariusze nie byli wystarczająco wymagający w zakresie publikowanych informacji, a zarządy spółek giełdowych po raz kolejny w historii potraktowały akcjonariuszy jako naiwnych dostarczycieli gotówki. Z powyższych wydarzeń można wyciągnąć takie same wnioski jak po upadku Enronu – spółki muszą być bardziej przejrzyste, a akcjonariusze bardziej aktywni. Jeżeli postawa akcjonariuszy nie zmieni się, to żadne nowe regulacje nie zwiększą bezpieczeństwa inwestycji giełdowych” (Przybyłowski 2008).

Przejrzyste spółki to przejrzyste sprawozdania finansowe. Transparentność jest dalej pożądana, a sprawozdania finansowe, szczególnie w kryzysie, powinny być sygnałem ostrzegawczym dla ich użytkowników – umożliwiać nie tylko poznanie sytuacji finansowej jednostki, jaka miała miejsce w przeszłości, ale być także źródłem informacji o przyszłości jednostki.

Kryzys gospodarczy niewątpliwie wpłynie na zachowania przedsiębiorstw, a w szczególności ich zarządów, które niejednokrotnie będą zmuszone wprowadzać daleko idące zmiany w zatwierdzonych wcześniej planach finansowych, w strategii, a co za tym idzie w przyjętej polityce rachunkowości. Może on zatem stać się jedną z przesłanek do manipulacji wynikiem. Należy bowiem pamiętać, że zarządy firm wciąż mają określoną swobodę w wyborze niektórych rozwiązań przy ustalaniu polityki rachunkowości. Jakie zatem powinny być sprawozdania finansowe dziś, w okresie kolejnej utraty zaufania do rachunkowości? Czy należy poszukać nowych rozwiązań, odrzucając obecnie stosowane standardy rachunkowości, czy może wprowadzić w życie propozycje IASB/FASB¹, które zostały opracowane tuż przed kryzysem? Na ile te ostatnie są bardziej przejrzyste i pozwolą lepiej zrozumieć informacje prezentowane w sprawozdaniach finansowych?

¹ International Accounting Standards Board/Financial Accounting Standards Board.

Celem niniejszego opracowania jest wskazanie przydatności nowej formuły sprawozdawczej opracowanej przez IASB/FASB w ocenie kondycji finansowej jednostki, tak ważnej w dobie kryzysu gospodarczego. Zdaniem autorki, idea przyświecająca nowej formule sprawozdawczej jest jak najbardziej słuszną, a problem polega jedynie na tym, aby wprowadzając ją w życie, dołożyć wszelkich starań, by ostateczna forma sprawozdań finansowych nie była zbyt złożona, przez co niezrozumiała dla użytkowników.

2. Standaryzacja rachunkowości a kryzys – rozwój czy stagnacja?

Rachunkowość postrzegana jest współcześnie przez pryzmat sprawozdań finansowych oraz polityki rachunkowości, która kształtuje ostatecznie przedstawiony w nich obraz rzeczywistości gospodarczej konkretnej jednostki. Ogromnym modyfikacjom w ostatnich latach podlegało „wyjście” rachunkowości, czyli sprawozdanie finansowe – nie tylko w zakresie wyceny bilansowej i ustalania wyniku, ale także w zakresie jego formy i treści. Ten właśnie obszar systemu rachunkowości stał się przedmiotem standaryzacji w skali światowej. Jak pisze A. Jaruga, „standardy rachunkowości obejmują przedmiotowo pozycję po pozycji zagadnienia dotyczące uznania (tj. wprowadzenia do systemu zdarzeń i transakcji), pomiaru (wyceny) i prezentacji [...] w odpowiednim sprawozdaniu finansowym [...] Nie ma w nich miejsca na zasady ewidencji księgowej, konta, dokumenty księgowe czy procedury” (Jaruga, Ignatowski, Turzyński, Śnieżek, Marcinkowska, Kabalski, Walińska 2002, s. 69). Międzynarodowe standardy nadały nowy wymiar rachunkowości – „rachunkowość w XX wieku kształtowała się pod wpływem planów kont [...] rachunkowość w XXI wieku będzie rozwijała się jako system regulowany przez międzynarodowe standardy” (Brzezina 2002, s. 75).

Rachunkowość XXI w. to wysoko wyspecjalizowana wiedza, która stała się podstawą jej rozwoju, czynnikiem umożliwiającym wykorzystanie potencjału tkwiącego w rachunkowości, a tym samym czynnikiem powodującym wzrost jej funkcjonalności. Wiedza z dziedziny rachunkowości jest bazą Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej – nie tylko na etapie ich tworzenia, ale także, co dla praktyki najważniejsze, na etapie ich wdrażania. Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej są dla tych, którzy nie tylko znają i rozumieją rachunkowość, ale także posiadają wiedzę na temat procesów gospodarczych zachodzących w przedsiębiorstwie i jego otoczeniu oraz potrafią połączyć ją z wiedzą o rachunkowości.

Międzynarodowe regulacje rachunkowości dążą do pełnej przejrzystości informacji finansowych prezentowanych w sprawozdaniach finansowych.

W praktyce podkreśla się (www.valuereporting.com), że model prezentacji informacji jest przejrzysty wtedy, gdy:

1) zapewnia inwestorom pełen dostęp do informacji, które kierownictwo uważa za istotne dla zarządzania przedsiębiorstwem oraz oceny wartości udziałów/akcji jednostki;

2) inwestorzy rozumieją dostarczane informacje i mają możliwość ich analizy, są w stanie na ich podstawie podejmować racjonalne decyzje;

3) kierownictwo uważa, że w pełni zidentyfikowało szeroko pojmowane czynniki wpływające na wartość przedsiębiorstwa, zarówno te finansowe, jak i niefinansowe, potrafi też ocenić ich istotność;

4) dodatkowo prezentowana jest sytuacja jednostki na tle rynku, na tle branży itp.

Takie oczekiwania użytkowników informacji o działalności jednostki spowodowały ewolucję modelu prezentacji sprawozdań finansowych w kierunku raportów biznesowych. Istnieje wiele koncepcji i wytycznych pod adresem raportu biznesowego oraz, stanowiących jego kluczową część, sprawozdań finansowych. Dziś jednak – co potwierdził obecny kryzys – prawdziwym wyzwaniem nie jest zwiększanie ilości ujawnień, ale podkreślenie informacji ważnych i użytecznych, a także przedstawienie ich w zrozumiałej formie.

Wydaje się, że międzynarodowe standardy rachunkowości są w stanie spełnić takie oczekiwania, a zatem harmonizacja i standaryzacja rachunkowości będzie nadal postępować. Obecnie, w celu rozszerzenia terytorialnego stosowania międzynarodowych standardów, wiele zagadnień poddawanych jest weryfikacji w ramach długofalowego projektu zbliżania rozwiązań MSSF i US GAAP. Niewątpliwie kryzys gospodarczy zweryfikuje pewne propozycje i uczyni je bardziej użytecznymi dla praktyki gospodarczej. Jedną z nich jest propozycja nowej formuły sprawozdawczej, która została opracowana przez Rady Międzynarodowych i Amerykańskich Standardów Rachunkowości (*Preliminary Views...* 2008).

3. Propozycja nowej formuły sprawozdawczej IASB/FASB

Nowy model prezentacji informacji w sprawozdaniu finansowym obejmuje podstawowe jego składniki w odmiennym niż obecnie układzie. Kluczowym elementem sprawozdania finansowego jest bilans, a jego uzupełnienie stanowią: sprawozdanie z całkowitych zysków, sprawozdanie z przepływów pieniężnych oraz zestawienie zmian w kapitale własnym.

Jakie były przesłanki leżące u podstaw zmiany modelu prezentacji sprawozdania finansowego, proponowane we wspólnym dokumencie IASB/FASB (*Preliminary Views on Financial Statement Presentation*, Discussion Paper, par. S3)? Rady wskazały trzy takie przesłanki.

Po pierwsze, sprawozdania finansowe powinny stanowić spójny obraz działalności przedsiębiorstwa. Oznacza to, że każdy ze składników sprawozdania finansowego powinien posługiwać się takimi samymi kategoriami ekonomicznymi, pokazując jedynie trzy różne perspektywy biznesu: obraz statyczny – w bilansie, obraz dynamiczny w dwóch ujęciach – rentowność (rachunek wyników) oraz płynność (rachunek przepływów pieniężnych). Postulat niewątpliwie jest słuszny, a jego realizacja w praktyce prowadziłaby do większej użyteczności informacji finansowej dla podejmujących decyzje odbiorców sprawozdań finansowych.

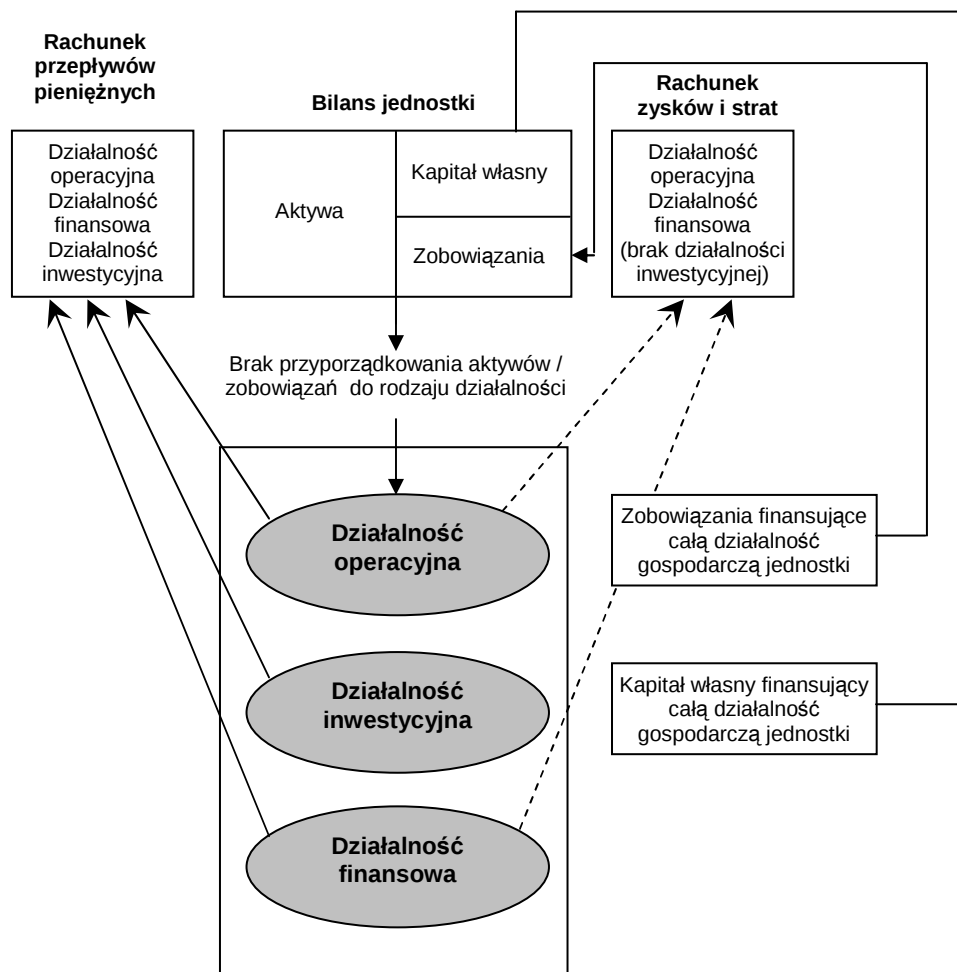
Po drugie, informacje prezentowane w sprawozdaniu finansowym powinny być zdezagregowane w taki sposób, aby gwarantowały możliwość prognozowania przyszłych przepływów pieniężnych przedsiębiorstwa. Oznacza to swego rodzaju „zwycięstwo” przepływów pieniężnych jako miernika dokonań przedsiębiorstwa w przyszłości, które co prawda nie prowadzi do eliminacji zasady nadrzędnej pomiaru w rachunkowości, czyli zasady memoriałowej, ale wymusza dezagregację danych memoriałowych umożliwiającą prognozowanie przyszłych przepływów pieniężnych przedsiębiorstwa. Rachunkowość ma prezentować takie grupy kategorii ekonomicznych, dla których przyszłe przepływy pieniężne szacowane są według różnych metod, z różnym ryzykiem i za pomocą różnych mierników. I znów, trudno krytykować przedstawiony postulat, że wszech miar słuszny, jeśli rachunkowość ma dostarczać dane do podejmowania decyzji, które dotyczą przyszłości.

Po trzecie, do budowy nowego modelu sprawozdania finansowego przyjęto założenie, że powinno ono pomagać użytkownikom w ocenie płynności i bezpieczeństwa finansowania. Informacje dotyczące płynności pozwalają ocenić możliwości przedsiębiorstwa w zakresie zaspokojenia długów w terminach ich spłaty. Informacje dotyczące bezpieczeństwa finansowania pozwalają ocenić możliwości inwestycyjne przedsiębiorstwa i poziom zabezpieczenia się przed niespodziewanym zapotrzebowaniem na finansowanie. Przyjęte założenie jest słuszne, zgodne z dwoma rodzajami decyzji podejmowanymi przez menedżerów – decyzjami inwestycyjnymi i decyzjami o sposobie finansowania.

Kluczowym zadaniem rachunkowości jest wyodrębnienie informacji o sposobie kreowania wartości, czyli informacji o szeroko pojętej działalności gospodarczej jednostki (*business activities*), od informacji o sposobie jej finansowania (o działalności związanej z finansowaniem działalności gospodarczej – *financing activities*, tłumaczone na język polski jako „działalność finansująca”).

Reasumując, projektowi IASB/FASB przyświeca następujący cel: prezentacja spójnych sprawozdań finansowych, co oznacza, że jednostka powinna opisywać i ujawniać w takim samym układzie informacje prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, sprawozdaniu z całkowitych zysków i sprawozdaniu z przepływów pieniężnych. Cel jest niewątpliwie słuszny, ale wymaga daleko idących zmian struktury tych sprawozdań – w szczególności bilansu, co jest spowodowane przyjęciem nowej orientacji biznesu – wartością przedsię-

biorstwa mierzoną za pomocą przepływów pieniężnych². Bodźcem, a zarazem wzorem zmian bilansu są rozwiązania przyjęte w rachunku przepływów pieniężnych – bo to właśnie w tym sprawozdaniu rachunkowość najbardziej zbliżyła się do rzeczywistości gospodarczej, prezentując w nim oblicze trzech działalności – operacyjnej, finansowej i inwestycyjnej (por. rys. 1).

Rys. 1. Tradycyjne sprawozdania finansowe a rodzaje działalności

Źródło: opracowanie własne.

² Oczekiwania stawiane obecnie sprawozdaniom finansowym są skutkiem zmiany orientacji biznesu – nie zysk, a pieniądz determinuje rozwój przedsiębiorstwa i stanowi o jego bycie

W proponowanym przez IASB/FASB modelu sprawozdawczości oprócz problemu trzech różnych działalności (operacyjnej, inwestycyjnej i finansowania) pojawiły się kwestie dodatkowe: jedna związana z fundamentalnym założeniem rachunkowości – kontynuacją działalności, druga – z podatkiem dochodowym. Powodują one swego rodzaju rozłam koncepcji spójności i stanowią *de facto* efekt odmiennego kryterium klasyfikacji zdarzeń gospodarczych. Brak możliwości i potrzeby dalszej dezagregacji informacji finansowej spowodował przyjęcie rozwiązania, iż stanowią one niezależny element wszystkich sprawozdań finansowych, co oznacza, że podział na działalność operacyjną, inwestycyjną i finansującą dotyczy jedynie działalności kontynuowanej. W sekcji „działalność niekontynuowana” są dostępne zagregowane dane: bilansowe, wynikowe i przepływy pieniężne, a także skutki podatkowe. Z kolei w sekcji „podatek dochodowy” – w każdym z trzech elementów sprawozdania finansowego – należy ujawnić odpowiednie dane w sposób umożliwiający ustalenie skutków podatkowych netto dla działalności kontynuowanej i niekontynuowanej (por. rys. 2).

w długim okresie. Taka orientacja nieuchronnie prowadzi do zmiany priorytetów, jeśli chodzi o sprawozdania finansowe – nie rachunek zysków i strat, a rachunek przepływów pieniężnych i bilans stają się głównymi źródłami informacji do podejmowania decyzji gospodarczych. W każdą zmianę w rachunkowości musi być zaangażowany bilans. Od niego wszystko się zaczęło, a przez długie lata „królował” – jako jedyny – w modelu sprawozdawczym. Na początku XX w. zmieniano jego miejsce, wynosząc na piedestał rachunek zysków i strat (teoria bilansu dynamicznego). Do końca XX w. doskonalono model dwóch sprawozdań, czego efektem stał się rachunek z całkowitych zysków, który, w ramach zasady memoriałowej, stanowi rozwinięcie rachunku zysków i strat o przepływy przychodów i kosztów kapitałowych. Od lat 80. XX w. do tego „dualnego” modelu dołączyło trzecie sprawozdanie – na początku jako rachunek przepływów funduszowych, dziś jako rachunek przepływów pieniężnych.

Bilans	Sprawozdanie z całkowitych zysków	Sprawozdanie z przepływów pieniężnych
DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA	DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA	DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA
- Aktywa i zobowiązania operacyjne - Aktywa i zobowiązania inwestycyjne	- Przychody i koszty operacyjne - Przychody i koszty inwestycyjne	- Przepływy operacyjne - Przepływy inwestycyjne
DZIAŁALNOŚĆ FINANSUJĄCA	DZIAŁALNOŚĆ FINANSUJĄCA	DZIAŁALNOŚĆ FINANSUJĄCA
- Aktywa finansujące - Zobowiązania finansujące	- Przychody z tytułu aktywów finansujących - Koszty z tytułu zobowiązań finansujących	- Przepływy z tytułu aktywów finansujących - Przepływy z tytułu zobowiązań finansujących
PODATKI DOCHODOWE	PODATKI DOCHODOWE z tytułu działalności kontynuowanej (gospodarczej i finansującej)	PODATKI DOCHODOWE
DZIAŁALNOŚĆ NIEKONTYNUOWANA	DZIAŁALNOŚĆ NIEKONTYNUOWANA, PODATEK NETTO	DZIAŁALNOŚĆ NIEKONTYNUOWANA
	POZOSTAŁE ZYSKI CAŁKOWITE, PODATEK NETTO	
KAPITAŁ WŁASNY		KAPITAŁ WŁASNY

Rys. 2. Nowa formuła sprawozdania finansowego według IASB/FASB

Źródło: *Financial Statement Presentation*.**Działalność (sekcja) gospodarcza (business)**

Klasyfikując aktywa i zobowiązania do poszczególnych sekcji (działalności) trzeba mieć na względzie sposób ich wykorzystania w jednostce, a dodatkowo zachować dotychczasowe klasyfikacje aktywów i zobowiązań. Należy podkreślić, że klasyfikacja aktywów i zobowiązań w bilansie jest kluczowa, gdyż to ona determinuje klasyfikację zmian tych pozycji w sprawozdaniu z całkowitych zysków i w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych.

Sekcja gospodarcza powinna obejmować aktywa i zobowiązania, które menedżerowie uważają za część szeroko rozumianej działalności gospodarczej oraz zmiany w tych pozycjach. Działalność gospodarcza to ta, której intencją jest kreowanie wartości, czyli np. produkcja dóbr i usług. Można w niej wyróżnić takie aktywa/zobowiązania, które są związane z działalnością gospodarczą w sposób bezpośredni, czyli stanowią element działalności operacyjnej. Wszystkie zmiany w takich aktywach/zobowiązaniach muszą być odzwierciedlone w sekcji operacyjnej sprawozdania z całkowitych zysków i sprawozdania z przepływów pieniężnych. W ramach działalności gospodarczej należy dodatkowo wyróżnić działalność inwestycyjną, która powinna obejmować takie aktywa/zobowiązania działalności gospodarczej, których eksploatacji – według menedżerów – nie da się powiązać bezpośrednio z działalnością operacyjną. Wszystkie zmiany w takich aktywach/zobowiązaniach muszą być odzwierciedlone w sekcji inwestycyjnej sprawozdania z całkowitych zysków i sprawozdania z przepływów pieniężnych³.

Sekcja finansująca działalność gospodarczą powinna obejmować kategorie aktywów i zobowiązań związane z finansowaniem. Są to takie aktywa i zobowiązania finansowe, które – według menedżerów – stanowią część działalności finansującej działalność gospodarczą. Wszystkie zmiany w aktywach/zobowiązaniach związanych z finansowaniem działalności gospodarczej muszą być odzwierciedlone w sekcji finansowania sprawozdania z całkowitych zysków i sprawozdania z przepływów pieniężnych.

Działalność (sekcja) finansująca budzi najwięcej wątpliwości. Dotyczą one w szczególności aktywów i zobowiązań. Rady IASB/FASB, utrzymując niedawno wprowadzony podział aktywów/zobowiązań na finansowe i niefinansowe, przyjmują dodatkową ich klasyfikację bazującą na kryterium funkcjonalnym⁴.

Odrębną sekcją elementów sprawozdania finansowego jest **kapitał własny**. Zgodnie z przyjętymi rozwiązaniami w MSR 1 (konceptcja całościowych zysków) kapitał własny w bilansie należy podzielić na dwie grupy:

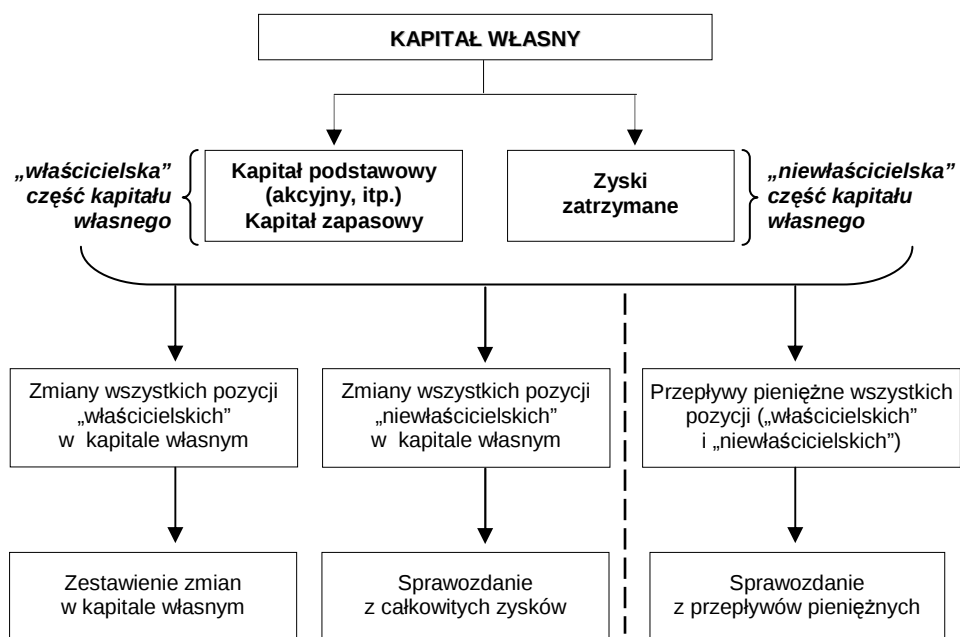
- kapitał własny, którego zmiany zależą wyłącznie od decyzji właścicieli;
- kapitał własny, którego zmiany nie zależą od decyzji właścicieli, ale są skutkiem przychodów i kosztów.

³ Do sekcji inwestycyjnej należy zaliczyć np. aktywa generujące odsetki, dywidendy lub korzyści z tytułu wzrostu wartości rynkowej.

⁴ Podział na aktywa/zobowiązania finansowe wynika z ich finansowej natury. Podział na aktywa/zobowiązania związane z finansowaniem działalności (finansujące) jako priorytet przyjmuje funkcję finansowania działalności, czyli kryterium funkcjonalne. Wprowadzając nowe kryterium klasyfikacyjne aktywów/zobowiązań zaproponowano jednoznaczne przyporządkowanie aktywów/zobowiązań niefinansowych do działalności gospodarczej (operacyjnej lub inwestycyjnej). Oznacza to, że aktywa/zobowiązania finansowe mogą służyć zarówno działalności gospodarczej (operacyjnej lub inwestycyjnej), jak i działalności finansującej działalność gospodarczą, natomiast aktywa/zobowiązania niefinansowe mogą być wykorzystywane tylko jako aktywa/zobowiązania działalności gospodarczej.

W ten sposób wyraźnie oddzielono element przychodowo-kosztowy kapitału własnego od elementu właścicielskiego, co pozwoliło na prezentację zmian w kapitale własnym w trzech przekrojach, trzech różnych elementach sprawozdania finansowego:

- zestawienie zmian w kapitale własnym, obejmujące tylko zmiany kapitału własnego, o których decyduje właściciel;
- sprawozdanie z całkowitych zysków, obejmujące tylko te zmiany kapitału własnego, które stanowią przychody/koszty;
- sprawozdanie z przepływów pieniężnych, które obejmuje wszystkie pieniężne zmiany w kapitale własnym (por. rys. 3).

Rys. 3. Klasyfikacja kapitału własnego i jego zmian

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Preliminary Views on Financial Statement Presentation*, Discussion Paper, IASB/FASB, October 16, 2008.

Sekcja (działalność) zaniechana (inaczej operacje niekontynuowane) powinna obejmować aktywa/zobowiązania związane z zaniechaną działalnością w rozumieniu MSSF, a ich zmiany powinny być ujmowane w części działalności zaniechanej w sprawozdaniu z całkowitych zysków i w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych.

Osobną sekcją wszystkich elementów sprawozdania finansowego jest **podatek dochodowy**. Bilans (sprawozdanie z sytuacji finansowej) powinien obejmować aktywa/zobowiązania z tytułu podatku dochodowego (bieżącego i od-

rocznego) jako szmodzielną sekcję, niezależną od wyodrębnionych w bilansie działalności. Jednostka powinna prezentować przepływy pieniężne związane z tymi pozycjami w wydzielonej części sprawozdania z przepływów pieniężnych – sekcji „podatek dochodowy”. Jeśli chodzi o ujmowanie podatku dochodowego w sprawozdaniu z całkowitych zysków, należy zachować dotychczasowe zasady obowiązujące w MSR 1. Oznacza to, że podejście do prezentacji podatku dochodowego w sprawozdaniu z całkowitych zysków jest odmienne niż w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych i w bilansie.

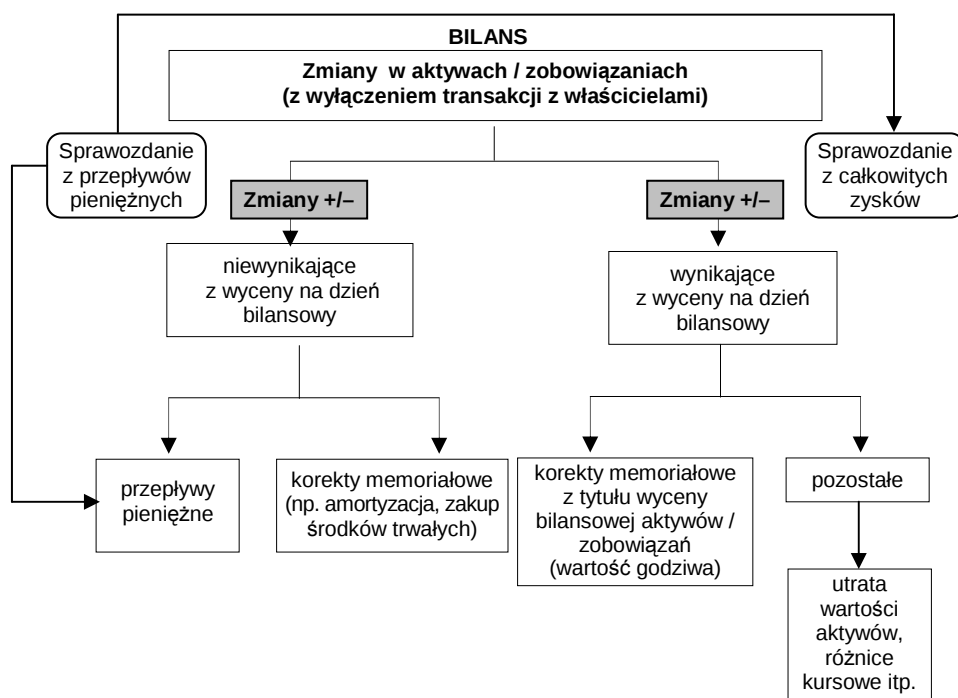
W projekcie wskazano na trudności wynikające z obowiązku nowej klasyfikacji takich aktywów i zobowiązań, które mogą być wykorzystywane w wielu działalnościach (np. budynek: część jako kategoria związana z działalnością operacyjną, część jako kategoria inwestycyjna). Rady proponują, aby takie aktywa/zobowiązania uznawać w dominującej działalności. Kolejny problem dotyczy przeznaczenia aktywów/zobowiązań, które może zmieniać się w czasie (np. budynek może być kategorią inwestycyjną, a następnie – kategorią operacyjną). Rozwiązanie tego problemu wydaje się proste – należy je przeklasyfikować w warunkach porównywalności.

Duże wątpliwości rodzi sposób prezentacji w bilansie środków pieniężnych, które mogą być używane w różnych celach. Rada proponuje, aby prezentować wszystkie środki pieniężne w jednej sekcji w bilansie (np. jako aktywa związane z finansowaniem działalności). Podobne rozwiązania zaproponowano odnośnie do zobowiązań z tytułu dywidendy – należy je ujmować jako zobowiązania związane z finansowaniem działalności gospodarczej.

Zmiany w strukturze podstawowych sprawozdań finansowych wymagają także zmian zakresie i treści not. W informacji dotyczącej polityki rachunkowości należy ujawnić kryteria klasyfikacyjne aktywów/zobowiązań do aktywów/zobowiązań operacyjnych, inwestycyjnych i związanych z finansowaniem działalności. Jest to kluczowe ujawnienie w nowej formule sprawozdawczej.

Bardzo trudnym ujawnieniem w notach są arkusze przekształcenia pokazujące uzgodnienia pozycji poszczególnych sprawozdań finansowych (por. rys. 4). W notach należy zamieścić arkusze uzgadniające przepływy pieniężne ze sprawozdaniem z całkowitych zysków, czyli ujawnić zależności między kategoriami pieniężnymi i memoriałowymi.

Wielkościami, za pomocą których może nastąpić uzgodnienie przepływów pieniężnych z memoriałowymi, są korekty memoriałowe, mające różne źródła – część z nich wynika z charakteru aktywów/zobowiązań i nie jest związana z dniem bilansowym, część – jest skutkiem ponownej wyceny. Ta ostatnia grupa korekt dzieli się na takie, które wynikają z zasad wyceny, np. w wartości godziwej oraz takie, które mają inne źródła (np. przeklasyfikowanie na dzień bilansowy według aktualnego kursu walutowego).

Rys. 4. Przekształcenie przepływów pieniężnych na przepływy memoriałowe

Źródło: jak do rys. 3.

4. Bilans jako szczególny element sprawozdania finansowego w nowej formule sprawozdawczej

Nowa formuła sprawozdawcza IASB/FASB najbardziej wpływa na strukturę bilansu⁵. Po pierwsze, odstąpiono od dwustronnej formy bilansu i zmieniono jego nazwę, po drugie – wprowadzono odmienny niż obecnie układ prezentacji

⁵ Historycznie rzecz ujmując, pierwszym, a przez całe tysiąclecie jedynym sprawozdaniem był bilans, w którym przyjęto jedno kryterium klasyfikacji aktywów i zobowiązań – działalność gospodarczą podmiotu jako całości, stąd też prezentowano w nim majątek całego przedsiębiorstwa i źródła finansowania całej działalności gospodarczej. Problem rodzajów działalności w rachunkowości pojawił się wraz z rachunkiem zysków i strat, w którym oficjalnie zaistniał podział na działalność operacyjną i finansową, a dzięki wprowadzeniu do systemu rachunkowości rachunku przepływów pieniężnych pojawiła się w nim oficjalnie działalność inwestycyjna, ale tylko w tym sprawozdaniu. Jednakże trzy kluczowe sprawozdania finansowe – bilans, rachunek zysków i strat oraz rachunek przepływów pieniężnych nie mają obecnie wspólnego kryterium klasyfikacji danych finansowych w nich prezentowanych.

aktywów i zobowiązań. Poddano także bilans zmianom szczegółowym, dostosowując jego formę i treść do decyzyjnego modelu menedżerów. Konsekwencją podejścia menedżerskiego jest nowy podział aktywów/zobowiązań – zgodnie z kryterium rodzaju działalności, której służą⁶. Oznacza to zastąpienie porządkowego układu bilansu układem analitycznym, pozwalającym menedżerowi odpowiedzieć na pytanie, jakie są źródła finansowania konkretnych grup aktywów, a nie aktywów jako całości.

Warunkiem powodzenia w praktyce nowego modelu prezentacji sprawozdania finansowego jest prawidłowa klasyfikacja pozycji w bilansie. To ona determinuje strukturę dwóch pozostałych sprawozdań finansowych – rachunku całkowitych zysków oraz rachunku przepływów pieniężnych. Klasyfikacja aktywów i zobowiązań przyjęta w bilansie powinna być zgodna zarówno z celem, jak i ze sposobem ich wykorzystania w przedsiębiorstwie. Rachunkowość nie rezygnuje jednak z dotychczas stosowanych klasyfikacji aktywów i zobowiązań (odpowiednio trwałe i obrotowe, długoterminowe i krótkoterminowe, finansowe i niefinansowe), a jedynie nakłada na nie nowe kryterium – traktując je jako absolutnie nadrzędne, co oznacza konieczność zmiany formatu bilansu.

Propozycja nowej formuły IASB/FASB nie sprowadza się jedynie do zmiany nazw bilansu czy rachunku zysków i strat. Cechuje ją zasadnicza zmiana, jaką jest wprowadzenie do wszystkich elementów sprawozdania finansowego nowego wspólnego przekroju informacyjnego, którym jest rodzaj działalności. O ile występował on w rachunku zysków i strat oraz w rachunku przepływów pieniężnych, o tyle bilans w takim układzie jest całkowitą zmianą podejścia do prezentowanych w nim informacji, a jednocześnie najtrudniejszą, ale najbardziej pożądaną przez użytkowników sprawozdań finansowych. Aby wykazać słuszność takiego stwierdzenia, porównajmy bilans tradycyjny (por. tab. 1) z bilansem zgodnym z propozycją IASB/FASB (por. tab. 2) z jedną modyfikacją tej ostatniej, polegającą na odmiennej niż proponowana forma bilansu.

⁶ Obowiązek przyporządkowania aktywów/zobowiązań do poszczególnych rodzajów działalności będzie niewątpliwie największym problemem w praktyce. Dlatego też projekt zaleca, aby w przypadku, kiedy nie można jednoznacznie przyporządkować aktywów/zobowiązań do działalności gospodarczej lub działalności ją finansującej – sklasyfikować je jako związane z działalnością gospodarczą – operacyjną, czyli jako aktywa/zobowiązania operacyjne.

Bilans sporządzony zgodnie z zasadami prezentacji w projekcie IASB/FASB przedstawia poniższy przykład.

Przykład

Bilans – sprawozdanie z sytuacji finansowej

DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA

Działalność operacyjna

Należności handlowe:

Odpisy aktualizujące/zmniejszenia

Należności handlowe netto

Zapasy

Dokonane przedpłaty

Kontrakty zabezpieczające przepływy pieniężne (z tytułu walut)

I. Razem aktywa krótkoterminowe

Środki trwałe

Umorzenie

Środki trwałe netto

Inwestycje w spółkach zależnych (w spółce A)

Goodwill

Inne aktywa niematerialne

II. Razem aktywa długoterminowe

Zobowiązania handlowe

Otrzymane zaliczki

Zobowiązania wobec pracowników

Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń opartych na akcjach

Krótkoterminowa część zobowiązań z tytułu leasingu

Zobowiązania z tytułu odsetek od umowy leasingu

III. Razem zobowiązania krótkoterminowe

Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych

Zobowiązania z tytułu leasingu (z wyłączeniem krótkoterminowych pozycji)

Pozostałe zobowiązania

IV. Razem zobowiązania długoterminowe

V. Aktywa operacyjne netto (I + II – III – IV)

Działalność inwestycyjna

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży (krótkoterminowe)

Inwestycje w spółkę B (długoterminowe)

VI. Razem aktywa z działalności inwestycyjnej

VII. AKTYWA NETTO Z DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ (V + VI)

DZIAŁALNOŚĆ FINANSUJĄCA DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ

Aktywa związane z finansowaniem działalności

Środki pieniężne

VIII. Razem aktywa związane z finansowaniem działalności

Zobowiązania związane z finansowaniem działalności

Pożyczki krótkoterminowe

Zobowiązania z tytułu odsetek

Zobowiązania z tytułu dywidend

IX. Razem zobowiązania krótkoterminowe związane z finansowaniem działalności

Pożyczki długoterminowe X.

XI. Razem zobowiązania związane z finansowaniem działalności (IX + X)

XII. ZOBOWIĄZANIA NETTO ZWIĄZANE Z FINANSOWANIEM DZIAŁALNOŚCI (VIII–XI)

DZIAŁALNOŚĆ ZANIECHANA

Aktywa przeznaczone do sprzedaży

Zobowiązania związane z aktywami przeznaczonymi do sprzedaży

AKTYWA NETTO PRZEZNACZONE DO SPRZEDAŻY

PODATKI DOCHODOWE

Krótkoterminowe

Aktywa z tytułu podatku dochodowego odroczonego

Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego

Długoterminowe

Aktywa z tytułu podatku dochodowego odroczonego

AKTYWA NETTO (ZOBOWIĄZANIA) Z TYTUŁU PODATKU DOCHODOWEGO

KAPITAŁ WŁASNY

Kapitał akcyjny

Zyski zatrzymane

Skumulowane pozostałe elementy zysku całościowego (netto)

Razem aktywa krótkoterminowe

Razem aktywa długoterminowe

Suma aktywów

Razem zobowiązania krótkoterminowe

Razem zobowiązania długoterminowe

Razem zobowiązania

Źródło: jak do rys. 3.

Tabela 1

Tradycyjny bilans

AKTYWA	2010	ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY	2010
Aktywa długoterminowe		Kapitał własny	
Rzeczowe aktywa trwałe	2,845,080	Kapitał podstawowy	1,427,240
Inwestycje rozliczane zgodnie z metodą praw własności	308,350	Kapitał rezerwowy	162,534
Wartość firmy i inne aktywa niematerialne	189, 967	Zyski zatrzymane	1,100,358
Aktywa z tytułu podatku dochodowego odroczonego	44,259	Razem kapitał własny	2,690,132
Razem aktywa	3,387,656	Zobowiązania długoterminowe	
Aktywa krótkoterminowe		Kredyty i pożyczki	2,050,000
Środki pieniężne	1,174,102	Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych	293,250
Należności handlowe (netto)	922,036	Inne zobowiązania długoterminowe	294,813
Zapasy	679,474	Razem zobowiązania długoterminowe	2,638,063
Aktywa dostępne do sprzedaży	473,600	Zobowiązania krótkoterminowe	
Aktywa przeznaczone do sprzedaży	856,832	Kredyty i pożyczki	562,000
Pozostałe aktywa bieżące	86,552	Zobowiązania handlowe	612,556
Razem aktywa bieżące	4,192,596	Otrzymane zaliczki	182,000
		Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	72,514
		Zobowiązania powiązane z aktywami zaklasyfikowanymi jako przeznaczone do sprzedaży	400,000
		Inne zobowiązania krótkoterminowe	422,987
		Razem zobowiązania krótkoterminowe	2,252,057
		Razem zobowiązania	4,890,120
RAZEM AKTYWA	7,580,252	RAZEM ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY	7,580,252

Źródło: opracowanie na podstawie *Preliminary Views on Financial Statement Presentation*, Discussion Paper, IASB/FASB, October 16, 2008.

Sprawozdanie z sytuacji finansowej (bilans) według nowej formuły ISAB/FASB

AKTYWA	2010	ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY	2010
DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA – DZIAŁALNOŚĆ OPERACYJNA			
Należności handlowe (netto)	922,036	Zobowiązania handlowe	612,556
Zapasy	679,474	Otrzymane zaliczki	182,000
Inne aktywa krótkoterminowe	86,552	Zobowiązania wobec pracowników	173,000
I. Razem aktywa krótkoterminowe	1,688,062	Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń opartych na akcjach	39,586
Środki trwałe netto	2,845,080	Zobowiązania z tytułu leasingu	35,175
Inwestycje w spółkach zależnych (w spółce A)	261,600	Zobowiązania z tytułu odsetek od umowy leasingu	14,825
Goodwill i inne aktywa niematerialne	186,967	III. Razem zobowiązania krótkoterminowe	1,057,142
II. Razem aktywa długoterminowe	3,296,647	Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych	293,250
		Zobowiązania z tytułu leasingu	261,325
		Pozostałe zobowiązania	33,488
		IV. Razem zobowiązania długoterminowe	588,063
DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA – DZIAŁALNOŚĆ INWESTYCYJNA			
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży (krótkoterminowe)	473,600		
Inwestycje w spółkę B (długoterminowe)	46,750		
V. Razem aktywa działalności inwestycyjnej	520,350		
VI. Aktywa działalności gospodarczej (I + II + V)	3,859,854	VII. Zobowiązania działalności gospodarczej (III + IV)	1,645,205
DZIAŁALNOŚĆ FINANSUJĄCA DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ			
Środki pieniężne	1,174,102	Pożyczki krótkoterminowe	562,000
VIII. Razem aktywa	1,174,102	Zobowiązania z tytułu odsetek	140,401
		Zobowiązania z tytułu dywidend	20,000
		IX. Razem zobowiązania krótkoterminowe	722,401
		X. Pożyczki długoterminowe	2,050,000
		XI. Razem zobowiązania (IX + X)	2,772,401

DZIAŁALNOŚĆ ZANIECHANA			
Aktywa przeznaczone do sprzedaży	856,832	Zobowiązania związane z aktywami przeznaczonymi do sprzedaży	400,000
PODATKI DOCHODOWE			
Krótkoterminowe aktywa z tytułu podatku dochodowego odroczonego	4,426	Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu bieżącego podatku dochodowego	72,514
Długoterminowe aktywa z tytułu podatku dochodowego odroczonego	39,833		
KAPITAŁ WŁASNY			
		Kapitał akcyjny	1,427,240
		Zyski zatrzymane	1,100,358
		Skumulowane pozostałe elementy zysku całkowitego (netto)	162,534
		RAZEM KAPITAŁ WŁASNY	2,690,132

Źródło: jak w tab. 1.

Już pobieżna analiza przedstawionych bilansów pokazuje wartość dodaną nowej jego formuły. Umożliwia ona na ocenę zapotrzebowania na finansowanie poszczególnych rodzajów działalności, sposób ich finansowania, a zatem daje pełniejszy niż dotychczas obraz sytuacji finansowej przedsiębiorstwa.

Oprócz zasadniczej zmiany bilansu, jaką jest alokacja aktywów/zobowiązań do rodzajów działalności, projekt zawiera inne zmiany, ważne dla modelu prezentacji bilansu.

W projekcie przyjęto jako nadrzędny podział aktywów/zobowiązań na krótko- i długoterminowe, zamiast obrotowe i trwałe. Aktywa/zobowiązania w poszczególnych działalnościach w bilansie powinny być klasyfikowane jako krótkoterminowe/długoterminowe (według stopnia malejącej płynności – aktywa i według stopnia rosnącej wymagalności – zobowiązania). Uzasadnieniem takiego podejścia jest fakt, że kryterium okresu realizacji, a nie cyklu obrotowego, jest bardziej zrozumiałe i nie wymaga dodatkowych wyjaśnień dotyczących cyklu operacyjnego jednostki.

W przypadku długoterminowych pozycji aktywów/zobowiązań należy w notach podać datę ich rozliczenia (termin wymagalności). Ważną zmianą jest to, że aktywa/zobowiązania z tytułu podatku dochodowego powinny być klasyfikowane zarówno do długoterminowych, jak i krótkoterminowych pozycji bilansowych.

Wprowadzono także nowy obowiązek dezagregacji podobnych (takich samych) aktywów/zobowiązań – według kryterium podstawy wyceny. Takie informacje w nowym modelu należy prezentować w bilansie, a zatem w grupie tych samych aktywów/zobowiązań osobno należy prezentować podgrupy wy-

ceniane według tej samej zasady (np. aktywa wyceniane według kosztu historycznego należy ująć odrębnie od tych samych aktywów wycenianych według wartości godziwej).

Projekt obliguje do ujawniania ogólnej sumy aktywów i zobowiązań – łącznie w bilansie, jak i w notach. W ten sam sposób należy ujawnić sumy długoterminowych i krótkoterminowych aktywów/zobowiązań w ramach każdej sekcji bilansu. W notach dodatkowo należy także ujawnić informacje o:

- cyklu operacyjnym i opisać go, jeśli jest on dłuższy niż rok;
- terminie wymagalności spłaty aktywów i rozliczenia zobowiązań krótkoterminowych (np. na żądanie, do 3, od 3 do 12 miesięcy);
- terminie wymagalności spłaty aktywów i rozliczenia zobowiązań długoterminowych;
- kategoriach (transakcjach) niepieniężnych – w notach lub sprawozdaniu zarządu (ujawnienie powinno dotyczyć głównie działalności operacyjnej).

5. Zakończenie

W ostatnich kilkudziesięciu latach mieliśmy do czynienia z procesem wprowadzania do rachunkowości nowych parametrów pomiaru (wartość godziwa, skorygowana cena nabycia itp.), co było przyczyną przyjmowania nie tylko nowych klasyfikacji pozycji bilansu (np. aktywa finansowe/niefinansowe, inwestycje i aktywa nieinwestycyjne), ale także nowych klasyfikacji i zasad uznawania przychodów/kosztów. Dodatkowo, tradycyjne formy sprawozdań finansowych stały się zbyt „ciasne”, aby pomieścić istotne informacje dotyczące ich poszczególnych pozycji. Dlatego, z jednej strony, rozszerzała się stopniowo informacja dodatkowa, z drugiej zaś, powstała potrzeba wprowadzenia kolejnych elementów sprawozdania finansowego – rozwinęcia bilansu w postaci zestawienia zmian w kapitale własnym, a ostatnio sprawozdania z całkowitych zysków. Kolejny etap zmian „nowej” rachunkowości, będący konsekwencją już wprowadzonych modyfikacji, to porządkowanie rozbudowanej formuły sprawozdania finansowego, gdyż okazało się, że jego kluczowe elementy – analizowane łącznie – nie są zrozumiałe nie dlatego, iż prezentują różne aspekty pomiaru działalności jednostki, ale dlatego, iż posługują się różnymi klasyfikacjami tych samych zdarzeń, przyjmując różne, indywidualne kryteria klasyfikacji kategorii ekonomicznych. Niewątpliwie, dzisiejsze prace IASB/FASB nad „porządkowaniem” sprawozdania finansowego to kolejny sukces użytkowników informacji generowanych przez rachunkowość, którzy zaproponowali spojrzenie „zarządcze” na sprawozdanie finansowe i postawili cel – mają one być użyteczne, czyli zrozumiałe nie dla osób je sporządzających, ale dla ich użytkowników. Trudno nie zgodzić się z takim podejściem do celów rachunkowości; zawsze była ona „tylko” systemem generującym informacje do podejmowania decyzji ekonomicznych.

Porównując dotychczasowe zmiany modelu sprawozdawczego z proponowanymi dzisiaj przez IASB i FASB, wyraźnie widać zasadnicze różnice. W tych pierwszych uszczegóławiano objaśnienia do kategorii bilansowych ujętych w tradycyjnym bilansie: z jednej strony bilansu (aktywa) – rachunek przepływów pieniężnych miał za zadanie wyjaśnić zmianę stanu środków pieniężnych, natomiast z drugiej strony bilansu (kapitał własny) – rachunek zmian w kapitale własnym, a następnie sprawozdanie z całkowitych zysków miało objaśnić zmiany w kapitale własnym (szeroko pojętym jako udziały własne i pozostałe kategorie). W proponowanym przez IASB i FASB modelu sprawozdawczym zmienia się ranga podstawowych składników sprawozdania finansowego, a sprawozdanie z przepływów pieniężnych dołącza do dotychczasowego zestawu (czyli bilansu oraz rachunku zysków i strat). Ujawnienia informacji w notach do sprawozdań finansowych nie podlegają istotnym modyfikacjom – ich idea pozostaje taka sama. W proponowanym modelu mamy jednak dodatkową dezagregację danych finansowych – nie na poziomie informacji dodatkowych (not), ale na poziomie tzw. podstawowych elementów sprawozdania finansowego – bilansu, rachunku zysków i strat (sprawozdania z całkowitych zysków) oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych.

Szczególnie wiele wątpliwości rodzi się w przypadku nowej formuły bilansu. Czy nowe podejście istotnie zwiększa jego przejrzystość? Czy użytkownicy bilansu faktycznie oczekują takiej jego formuły? Czy będą lepiej rozumieć istotę bilansu dzięki jego zmienionej formie? Czy rzeczywiście zmiana struktury bilansu przyniesie tak bardzo dziś pożądaną przejrzystość informacji finansowych? Przecież to tylko zmiana jego nazwy – nie bilans, ale sprawozdanie z sytuacji finansowej; tylko zmiana formy jego prezentacji – jednostronna zamiast dwustronnej. Można powiedzieć, że takie rozwiązania znane są zarówno w teorii, jak i praktyce rachunkowości nie od dzisiaj. Podobnie można potraktować zmianę bilansu polegającą na przyporządkowaniu aktywów i zobowiązań do poszczególnych rodzajów działalności – przecież to tylko alokacja, kolejna w rachunkowości i to na dodatek niedoskonała. Chociaż nie udało się alokować wszystkich aktywów/zobowiązań, pozostawiając wiele elementów bez alokacji⁷, nowy przekrój informacyjny bilansu proponowany przez IASB/FASB jest niewątpliwie wartością dodaną. Nie jest nią natomiast nowa nazwa bilansu – chociaż koncepcyjnie słuszna. Z dużą przykrością należy stwierdzić, iż słowo „bilans”, stworzone przez rachunkowość, przyjęte do słownictwa wielu innych dziedzin, przestało pasować właśnie do systemu rachunkowości. Czy istotnie

⁷ Nie udało się alokować środków pieniężnych i kapitału własnego, bez tego pozostawiono także podatek dochodowy. Pozycje bilansowe, których nie alokowano do wyodrębnionych rodzajów działalności (czyli przyporządkowane jednostce jako całości), znalazły w projekcie IASB/FASB swoje miejsce: albo jako odrębne sekcje bilansowe (podatek dochodowy, działalność niekontynuowana, kapitał własny), albo w sekcji – finansowanie działalności gospodarczej (aktywa i zobowiązania finansujące).

słowo „bilans” musi zniknąć ze sprawozdań finansowych, skoro było jednoznaczne i zrozumiałe dla ich użytkowników?

Reasumując, zdaniem autorki, pomimo pewnych „ułomności” nowej formuły sprawozdawczej IASB/FASB, idea zmian wydaje się słuszna i potrzebna. Sprawozdania finansowe w istocie odzwierciedlają bowiem różne obszary decyzyjne, co z kolei pozwala lepiej ocenić efektywność zarządzania nimi. Kluczową rolę w nowej formule odgrywa niewątpliwie bilans. Jego nowa formuła pozwala zwrócić uwagę na sytuację finansową jednostki, stanowiąc w ten sposób swego rodzaju antidotum na wciąż jeszcze szczególnie „piastowaną” rentowność. Bilans staje się elementem ostrzegawczym, sygnałem nieprawidłowości zarządzania finansami – ale pod pewnymi warunkami. Po pierwsze – zarząd musi uczciwie przyporządkować zasoby i źródła finansowania poszczególnym rodzajom działalności, po drugie – musi w sposób czytelny opisać przyjętą w tym obszarze politykę rachunkowości, po trzecie – użytkownik musi posiadać niezbędną wiedzę oraz wykazywać zainteresowanie informacjami ujawnianymi w sprawozdaniu finansowym. Jeśli którykolwiek ze wskazanych warunków nie zostanie spełniony, nie będzie wówczas pożądaných efektów, a rachunkowość znów zostanie uznana za winną nieracjonalnych decyzji ekonomicznych.

Streszczenie

Rozdział poświęcony jest nowej formule sprawozdawczej opracowanej przez IASB/FASB. Skoncentrowano się głównie na przydatności nowego wzoru bilansu dla podejmowania decyzji dotyczących sytuacji finansowej podmiotu. Starano się wykazać, iż jest ona bardziej użyteczna w dobie kryzysu, gdyż pozwala ocenić nie tylko skutki finansowe decyzji podejmowanej przez zarząd w odniesieniu do całego przedsiębiorstwa, ale także w odniesieniu do rodzaju działalności, zarówno z punktu widzenia zasobów, jak i źródeł finansowania z nią związanych. Jeśli inwestorzy i inni użytkownicy sprawozdań finansowych uzyskiwaliby informacje w przekrojach proponowanych w nowym bilansie, niewątpliwie mieliby narzędzie stanowiące wyraźny sygnał ostrzegawczy o nadchodzącym kryzysie.

Literatura

- Anthony R. N., Reece J. S. (1989), *Accounting: Text and Cases* (3rd ed.), Irwin, Homewood.
- Borys G. (2005), *Środowiskowe aspekty zawartości rocznego raportu i rocznego sprawozdania finansowego spółki*, [w:] T. Kiziułkiewicz et al., *Rachunkowość w zarządzaniu jednostkami gospodarczymi*, Uniwersytet Szczeciński, Akademia Rolnicza, Szczecin.
- Brzezina W. (1998), *Ogólna teoria rachunkowości*, WSHiP, Warszawa.
- Brzezina W. (2002), *Standaryzacja rachunkowości w świetle teorii rachunkowości*, [w:] *Rachunkowość wobec procesów globalizacji*, red. J. Gierusz, M. Jerzemowska, T. Maryniuk, Uniwersytet Gdański, Gdańsk.

- Jaruga A. A. et al. (2002), *Międzynarodowe regulacje rachunkowości. Wpływ na rozwiązania krajowe*, C. H. Beck, Warszawa.
- Podstawy rachunkowości* (2008), red. B. Micherda, PWN, Warszawa.
- Preliminary Views on Financial Statement Presentation*, (2008), Discussion Paper, IASB/FASB, October.
- Przybyłowski M. (2008), *Powtórka z historii, czyli nieodrobiona lekcja po upadku Enronu*, Polskie Forum Corporate Governance, www.pfcg.org.pl, 30.10.2008.
- Rachunkowość międzynarodowa* (2001), red. L. Bednarski, J. Gierusz, PWE, Warszawa.
- Ramy koncepcyjne sporządzania i prezentacji sprawozdań finansowych* (2004), [w:] *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)*, t. 1, SKwP, Warszawa.
- Report of the Financial Crisis Advisory Group* (2009).
- Świderska G. (2007), *Wyzwania dla ekspertów rachunkowości wobec nowych koncepcji raportowania*, [w:] *Rachunkowość wczoraj, dziś i jutro*, SKwP, Warszawa.
- Takáts G. (2009), *Odpowiedź Financial Crisis Advisory Group na raport G-20*, „Serwis FK”, nr 2/2, 10.11.
- Ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości, Dz.U. 02.76.694, z późn. zm.
- Walińska E. (2006), *Międzynarodowe standardy rachunkowości. Ogólne zasady pomiaru i prezentacji pozycji bilansu i rachunku wyników*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków.

Wydawnictwo UŁ zaprasza www.wydawnictwo.uni.lodz.pl

ISBN 978-83-7525-387-0